

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 23^{ΗΣ} ΜΑΪΟΥ 1985

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΛΟΥΚΑ ΜΟΥΣΟΥΛΟΥ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ VICTOR HUGO

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΠΕΡΙΚΛΗ Σ. ΘΕΟΧΑΡΗ

Ὁ Victor Hugo ποιητής, δραματογράφος, διηγηματογράφος, κριτικός τῆς Γαλλίας τοῦ 19ου αἰῶνος, γεννήθηκε στὴν Besançon στὶς 28 Φεβρουαρίου 1802 καὶ πέθανε στὸ Παρίσι στὶς 22 Μαΐου 1885. Ἦδη παρήλθον 100 ἀκριβῶς ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ θεωρουμένου ὡς τοῦ μεγαλυτέρου ἐκ τῶν Γάλλων ρομαντικῶν συγγραφέων, καὶ τοῦ συγγραφέως ποὺ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του, διέθετε τὴν μεγαλτέρα δύναμιν στὴν διαμόρφωσιν τῆς δημόσιας γνώμης τῆς Γαλλίας.

Ὁ Victor Hugo ἦτο τὸ τρίτο παιδί στρατηγοῦ τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἄρχισε τὶς σπουδές του στὸ περίφημο λύκειο Louis le Grand στὸ Παρίσι. Σύντομα ἀπέκτησε φήμην ὡς ρομαντικὸς συγγραφεύς, ἰδιαίτερος μετὰ τὰ ρομαντικά του δράματα *Cromwell* (1827) καὶ *Hernani* (1830). Ἡ *Notre Dame de Paris* τὸ 1831 ἀπετέλεσε ἐπίσης λίαν ἐπιτυχὲς μυσιστόρημα.

Ἀπὸ τὶς πρώτες του συλλογὲς ποιημάτων οἱ ὠδὲς καὶ μπαλλάντες τὸ 1826, *Les feuilles d'automne* τὸ 1831, καὶ τὰ τραγούδια τοῦ δειλινοῦ τὸ 1835, τοῦ προσέπορισαν φήμην ἢ ὅποια εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἐκλεγῇ ἑταῖρος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τὸ 1841 σὲ ἡλικία 39 ἐτῶν καὶ τὸ 1845 νὰ ὀνομασθῇ μέλος τῆς Βουλῆς τῶν ἐγγενῶν. Ἰδιαίτερος ἀναφέρεται ἐπίσης ὅτι ἡ νεανικὴ ρώμη ποὺ ἐνέπνευσε τὶς ὠδὲς καὶ μπαλλάντες χαρακτηρίζει ἐπίσης τὴν ποιητικὴ συλλογὴ του «*Les Orientales*» ποὺ ἀντεπεκρίθη στὴ ρομαντικὴ διάθεσιν τῆς ἐποχῆς διὰ τὰ ἀνατολικά ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ ἰδιαίτερος διὰ τὴν συμπάθεια τοῦ ποιητοῦ στὸν ἀπελευθερωτικὸ ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων τὴν ἐποχὴ αὐτή. Ἡ συλλογὴ αὐτὴ ἀπετέλεσε μίαν ἀπὸ τὶς

ἀκαριαῖες ἐπιτυχίες τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ. Ἡ συλλογὴ ἐγένετο εὐμενέστατα ἀποδεκτὴ ἀπὸ τοὺς κριτικοὺς τῆς ἐποχῆς. Χαρακτηριστικά ὁ Saint Beuve γράφει γιὰ τὴν συλλογὴν ὅτι ἀποτελεῖ: «μεγαλοπρεπὴ θρόνον ποῦ ὀρθώνεται γιὰ νὰ τιμήσῃ τὴν ἀγνὴ τέχνη».

Μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ στὴν Ἀκαδημία ὁ ποιητὴς παύει νὰ δημιουργῇ διὰ μακρὸν χρονικὸ διάστημα. Τὰ καθήκοντα τοῦ δημοσίου βίου καὶ γεγονότα τοῦ ἰδιωτικοῦ τοῦ βίου τὸν ἀναγκάζουν νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ δημιουργικὸν τοῦ ἔργου. Στὴν ποιητικὴν τὴν συλλογὴν "*Les contemplations*" βρῖσκει κάποια ἀνακούφιση γιὰ τὸν χαμὸ τῆς κόρης τοῦ Léopoldine. Ἡ συγγραφή τοῦ μυθιστορήματός του «Οἱ Ἀθλοῖ», δημοσιευθέντος τὸ 1862, παρέχει στὸν συγγραφέα τὴν δυνατότητα τῆς λησμονιᾶς ἀπὸ τὶς προσωπικὲς του θλίψεις.

Ἦδη τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὁ ποιητὴς ἀναιμειγνύεται εἰς τὴν πολιτικὴν. Ἀπὸ τὰ νεανικά του χρόνια κατὰ τὶς περιοδεῖες μὲ τὸν πατέρα ἀπὸ τὸ Παρίσι στὴν νῆσο Ἑλβα, στὴν Νεάπολιν καὶ στὴν Μαδρίτη, εἶχε ὁ ποιητὴς προοδευτικὸν προσανατολισμὸν. Τὸ 1848 εἰσέρχεται στὴν πολιτικὴ ἀρένα μὲ τὴν Δευτέρα Δημοκρατίαν, ἐκλέγεται μέλος καὶ τῶν δύο βουλῶν, καὶ τὸ 1851 μὲ τὴν ἄνοδον τοῦ θρόνου τοῦ Ναπολέοντος III καταφεύγει στὶς Βρυξέλλες καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὶς ἀγγλικὰς νήσους Jersey καὶ Guernsey τῆς Μάγχης. Παρέμεινε στὴν ἐξορία μέχρι τὸ 1870 καὶ συνέγραψε σάτιρας καὶ ποιήματα ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς εἰκοσαετοῦς ἐξορίας του παρήγαγε τὸ μεγαλύτερον σὲ ὄγκον καὶ ἔντασιν ἔργον καὶ τὸ πλέον πρωτότυπον, ἀναφερόμενον στὴν σάτιραν καὶ σὲ ἱστορικὰ ἔργα.

Μὲ τὴν ἥτταν τῆς Γαλλίας στὸν Γαλλο-γερμανικὸν πόλεμον καὶ τὴν ἀνακήρυνσιν τῆς Τρίτης Δημοκρατίας ὁ Victor Hugo γυρίζει πίσω στὸ Παρίσι τὸ 1870. Συμμετέχει καὶ πάλιν στὴν Ἐθνικὴ Βουλὴ, ἀλλὰ γρήγορα παραιτεῖται. Ἡ ἀπαγωγὴ τῆς κόρης του Adèle στὶς ΗΠΑ καὶ ἡ μετὰ ἀρκετὰ χρόνια ἐπιστροφὴ της σὲ κακὴ κατάστασιν τῆς υγείας της, ὁ θάνατος τῆς γυναίκας του καὶ οἱ διαδοχικοὶ θάνατοι τῶν δύο υἱῶν του ἀπομόνωσαν τὸν ποιητὴ ἀπὸ τὴν ζωὴν. Συγγράφει τὸ ποίημα "*L'année terrible*", ὅπου περιγράφει τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων τὸ 1870, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἀνακηρύσσεται Ἐθνικὸς Ἡρῶας. Τὸ 1877 συγγράφει γιὰ τὰ ἐγγόνια του: "*L'art d'être grand père*".

Ἐξορίζεται ἐκ νέου στὶς ἀρχὰς τοῦ 1871 στὶς Βρυξέλλες διότι ἐξέφρασε τὴν ἀντίθεσίν του στὸ κίνημα τῆς Commune ποῦ διήρκεσε ἀπὸ τὸν Φεβρουάριον ὥς τὸν Μάιον τοῦ 1871. Τὸ 1878 ἀσθένησε βαρεῖα ἀπὸ ἐγκεφαλικὴν συμφορὴν καὶ ἔκτοτε ζοῦσε στὸ σπίτι του στὴν Avenue d'Eylau, ἡ ὁποία μετωνομάσθη σὲ Avenue Victor Hugo στὴν ἐορτὴ τῶν γενεθλίων του στὸ 1882. Δύο χρόνια μετὰ τὸ θάνατον τῆς πιστῆς συντρόφου του Ἰουλιέττας, ἀπέθανε στὶς 22 Μαΐου 1885.

Στὰ τελευταῖα του γενέθλια τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1885, μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων, ἐξεδόθη τὸ συμπληρωματικὸ δέπτυχο τοῦ *Gil Blas*, στὸ τεῦχος τῆς 27ης Φεβρουαρίου 1885. Στὸ δέπτυχο αὐτὸ διάσημα ὀνόματα τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης, τῶν τεχνῶν καὶ τῆς πολιτικῆς γράφουν τὶς ἀφιερώσεις τους. Ἄς παρακολουθήσωμε μερικὰς ἀπ' αὐτές:

Ἡ χορεία τῶν εὐχετῶν ἀρχίζει ἀπὸ τὶς φυσικὰς ἐπιστήμης μὲ τὸν *M. Berthelot* ὁ ὁποῖος γράφει: “*En τὸ πᾶν: Un et tout: C'est le symbol de la science sacrée des anciens et c'est aussi l'expression du génie de V. Hugo*”. Ἀκολουθεῖ ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Γαλλίας, γράφει: “*Ame de poète, sang de soldat, génie incomparable! les lettres et les armes vous glorifient également. Que votre noble coeur agrée l'hommage respectueux d'un soldat*”.

Ἀναφέρουμε μερικὰ χαρακτηριστικὰ ἀφιερώματα: “*Je me rappelle mon enfance; que de fois la nuit, couché avec mon frère, la bougie enveloppée d'un cornet en gros papier, de peur que la lumière ne nous trahit. J'ai veillé jusqu'au blanc de l'aube pour lire Victor Hugo. Dormirez vous à la fin, nous criait papa Daudet de la chambre voisine. On se faisait le livre sous les draps et quand effrayés encore, nous reprenons la page interrompue, c'était de voir ce mystère et ce tremblement*”.

Alphonse Daudet

Ἀκολουθεῖ ὁ πρόεδρος τῆς ὁμοσπονδιακῆς δημοκρατίας τῆς Ἑλβετίας, ὁ βασιλεὺς Κάρολος τῆς Ρουμανίας, ὁ *Ali Bey* τῆς Αἰγύπτου, Ἴσπανοί, Οὐγγροί, Ἰάπωνες, Κινέζοι διανοούμενοι.

“*L'enfant sublime comme l'a nommé Chateaubriand a insisté d'être appelé le sublime veillard. Devant cette glorieuse longévité, la France donne un beau spectacle. Son acclamation est un cri de patriotisme*”.

L. Pasteur

Ὁ *Henry Horstaye* γράφει ἐλληνικά: Ὁ χορὸς τῶν ποιητῶν ἦλθεν εἰς τὴν γέννησίν σου. Ὁ Ὅμηρος σὲ ὠνόμασεν υἱόν του, ὁ Αἰσχύλος καὶ ὁ Πίνδαρος εἶπον: Ἀδελφὲ μου.

Ὁ διάσημος ἠθοποιὸς *Lafontaine*, *sociétaire de la comédie Française*, γράφει: “*Daignez agréer l'hommage d'admiration, de profond respect, ainsi que les vœux chaleureux de l'artiste reconnaissant, à qui vous avez permis de jouer Ruy Blas après Frédérick Lemaître*”.

“*Du pays d'Aeschyle et de Phidias le ministre de France en Grèce transmet*

à Victor Hugo le salut fraternel des poètes et des sculpteurs divins de l'Acropole.

Il y joint l'humble hommage du petit-fils de l'amie du Maître, la duchesse d'Abrantès".

Compte Charles de Moügl

‘Ο Emil Zola ἀναφερόμενος στὶς ἐξορίες τοῦ ποιητοῦ γράφει: “Je salue en Victor Hugo le poète victorieux des anciens combats. L’honorer aujourd’hui d’un culte, c’est protester contre ceux qui l’ont hué autrefois, c’est croire à la force éternelle et triomphante du Génie”.

‘Ο Sully Prudhomme ἀναφέρει: “Corneille t’envierait car, vieux, il a pu croire qu’il voyait son laurier, de son vivant, périr; Toi, sans rival, bravant l’oubli, même illisoire, tu te sens immortel et vois la jeune gloire accompagner tes jours et chaque an refleurir.

Pour dire tout ce qu’il aura été, point ne sera besoin d’un maximum de dix lignes; il suffira de la nommer”.

Charles Gounod

“Heureux qui, comme Adam, entre les quatre fleuves, sut nommer par leur nom les choses qu’il sut voir”.

Anatole France

“Ses deux glorieux noms commencent, ô mystère! Victor comme Virgile et Hugo comme Homère”.

Auguste Vacquérie

Κλείνοντας τὸ ἀφιέρωμα αὐτὸ καλὸν εἶναι νὰ ἀναφεροῦμε σὲ δύο ὀνόματα διάσημων ἐλλήνων ποῦ γράφουν τὶς ἀφιερώσεις τους στὸν ποιητή.

‘Ο ἓνας εἶναι ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, γράφει: “Ἐπὶ τῇ ἀμφιπηγίδι τοῦ ποιητοῦ προσέρχομαι εἰς τὴν ἀχανῆ χορείαν τῶν εὐχετῶν τελῶν φόρον θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνην Ἑλληνας”.

‘Ο ἄλλος Ἑλληνας ἔρχεται ἀπὸ τὴν χορείαν τῶν γραμμάτων. Εἶναι ὁ Δημήτριος Καμπούρογλος, γράφει: “Δὲν ξεχνᾷ ἡ Ἑλλὰς ἐκεῖνον ποῦ μὲ φλόγα τοῦ Κανάρη ἔφαλε τῆς λευθερίας της τὴν ἄγρια πρώτη χάρι”.

Παραφράζοντας τὰ λόγια τοῦ μεγάλου Ἑλληνος Πολιτικοῦμποροῦμε νὰ ποῦμε σήμερα γιὰ τὴν ἑκατοστὴ ἐπέτειο τοῦ θανάτου τοῦ ποιητοῦ. Ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ποιητοῦ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καὶ ὅλη ἡ Ἑλλὰς προσέρχεται εἰς τὴν ἀχανῆ χορείαν τῶν εὐχετῶν, τελούσα φόρον θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης Ἑλλήνων.